

3. Молодь, безробіття, автоматизація та коронавірус: ринок праці готує нові глобальні виклики : звіт. 2020. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/3_0479879.html.

4. Буланова М.Б. NEET-молодежь: методы и подходы к изучению. 2019. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/80453/1/978-5-91256-440-6_2019_003.pdf.

5. Буланова М., Костенко В. NEET-молодежь: протестный потенциал и реальность. 2019. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neet-molodezh-protestnyy-potentsial-i-realnost>.

6. Шестакова Н.Н., Скворцова М.Б., Кузьмина Л.К. О человеческом капитале молодежи, которой NEET. URL: https://www.researchgate.net/publication/332503444_O_celoveceskom_kapitale_molodezi_kotoroj_NEET.

7. Bridging the gap: New opportunities for 16 - 18 year olds not in education, employment or training. Report by the Social Exclusion Unit. 1999. URL: <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2/bridging-the-gap.pdf>.

8. Eurostat. Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates). URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show>.

9. Youth policy review. Final report (Prepared by the International consultant David Rivett and the Center for Social Expertise of the Institute of Sociology of NAS of Ukraine). URL: http://www.eapyouth.eu/sites/default/files/documents/ukraine_2010_youth_policy_review_unicef_2010.pdf.

НЕЕТ-МОЛОДЬ У РАКУРСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Калініна Ганна
Михайлівна,*

аспірантка Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9405-9278>

Малюга Микола Миколайович,
науковий співробітник відділу економіки та управління загальною
середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2054-7444>

У сучасному динамічному світі безперервного розвитку змінюється молодь, яка є основою економічного зростання та інноваційним потенціалом людського капіталу, який необхідно накопичувати та продуктивно залучати для ефективних суспільно-політичних змін у державі. Молодь, за даними ООН, становить «<...> близько 20 % загальної чисельності населення світу, понад 80 % молоді мешкає в країнах, що розвиваються, до яких належить й Україна» і цей показник зростає з кожним роком у світі [Цит. за: 10]. Для України характерною є кардинально протилежна ситуація, бо впродовж багатьох років наша

країна перебуває в глибокій демографічній кризі (URL:<https://informator.ua/ru/za-vremya-nezavisimosti-ukrainy-rozhdaemost-v-strane-upala-vdvoe/>; URL:<https://tsn.ua/ukrayina/demografichna-kriza-doslidnik-poynasiv-chomu-ukrayinciv-staye-vse-menshe-1647808.html>). Стейкому встановленню тенденції до зменшення частки молоді в нашій країні сприяє відсутність надійної системи економічної безпеки й зовнішньо- та внутрішньополітичної стабільності (URL:<https://www.krinform.ua/rubric-society/2650986-demograficna-kriza-v-ukraini-turcinov-ozvuciv-nevtisni-cifri.html>).

Наприклад, за даними Міністерства молоді та спорту України станом на 2018 рік чисельність в країні молоді віком від 14 до 35 років становить «<...> 11 мільйонів 223 тисяч осіб, що відповідає 27 % усього населення та 43,5 % з яких так чи інакше замислюються про еміграцію» [Цит. за: 5].

3 України через міграцію «вимиваються» трудові й інтелектуальні ресурси, насамперед молоді українці. Вони бачать своє майбутнє та воліють отримувати вищу освіту, жити та працювати в інших країнах, наприклад у Республіці Польщі. Повертаються в Україну одиниці. Наразі «<...> 3,2 млн. українців вже постійно працюють за межами України і більшість з них не планують повертатись на Батьківщину» - такі цифри наведено на IV Всеукраїнському форумі сім'ї, що відбувся в 2019 році [Цит. за: 4]. Значна частина молоді, залишаючись в Україні, стикається з невизначеністю та багатьма ризиками (безробіття, недостатнє матеріальне забезпечення, низький рівень заробітної плати та соціальних гарантій, відсутність страхової медицини та продуктивної молодіжної державної політики, недостатній рівень якості освіти та корупція, неузгодженість ринку освіти та потреб ринку праці тощо) та з деяким часом поповнює лави NEET-молоді. NEET-молодь - це економічно неактивна молодь (пасивний шукач роботи), яка під впливом різних економічних, соціальних або політичних чинників певний час або назавжди свідомо не навчається, не проходить професійну перепідготовку, не шукає роботу та не працює - тобто добровільно обирає безробітний спосіб життя та призводить до розвитку пасивно-споживацької психології.

Така молодь здебільшого існує коштом батьків/родичів, які вимушені вирішувати її матеріальні та побутові проблеми. (URL:http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_212423.pdf). У структурі NEET виокремлюють: безробітну та економічно неактивну молодь, яка надає перевагу альтернативним офіційному працевлаштуванню практикам. Відповідно до статистичних даних Міжнародної організації праці (ILO; <https://www.ilo.org/>) на сьогодні у світі мешкає близько 1,3 мільярда молодих людей, з яких 267 мільйонів належать до NEET-молоді. Крім того, очікується, що до 2021 року ця цифра сягне 273 мільйонів, дві третини з яких становлять жінки (фактично це 181 мільйон). Усупереч

поширеній думці, проведене дослідження зафіксувало, що становище працевлаштованої молоді «далеко не таке задовільне», бо з 429 мільйонів молодих працівників у світі близько 55 мільйонів або 13 % потерпають від крайньої бідності (URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/30479879.html>).

NEET-молодь або «покоління NEET» є складником «покоління Z» (Generation Z, Net Generation або Internet Generation). Це люди, які народилися між 1995-тим та 2005-тим роками відповідно до «Теорії поколінь» Н. Хоува та В. Штрауса [9]. Однак деякі вчені пропонують вважати роком народження «покоління Z» - 1991 - рік створення Всесвітньої мережі інтернет (WWW), інші - 2001 (рік впровадження інтернету в повсякденне користування).

Окрім того, вчені зауважують, що важливими моментами в народженні «покоління» є кінець холодної війни та розпад Радянського Союзу, які сильно вплинули на розвиток цього покоління у Східній Європі. І якщо, наприклад, у Японії роками народження «покоління Z» вважають 1985-1992 через вищий рівень технологічного прогресу в повсякденному житті мешканців Японії порівняно з іншими країнами постіндустріального типу розвитку (https://uk.wikipedia.org/wiki/Покоління_Z), то в Україні цей період настав пізніше - від 2004 року.

Загалом, приблизно з початку 2000-х років феномен NEETs фіксують у державах пострадянського простору - Казахстані, Азербайджані, Естонії, Литві, Латвії, Росії та ін. [8]. Україна не стала винятком з пострадянських країн, що підтверджують результати загальнонаціонального соціологічного опитування «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», проведене в Україні в 2017 році Центром «Нова Європа». Так «<...> близько 40 % населення мають недостатнє матеріальне забезпечення, 65 % молодих людей України проживають з батьками, близько 30 % з яких не працюють, не планують працювати та живуть за рахунок інших членів родини» [Цит. за: 6].

Фактично аналогічні дані наводить і Міжнародна організація праці (МОП), зазначаючи, що рівень безробіття в Україні штучно знижується через високу частку представників NEET серед випускників шкіл (майже 30 %). МОП акцентує увагу на погіршенні показників зайнятості в нашій країні за останні роки (водночас непропорційно більшими є ці показники серед молоді, жінок та тих, хто мешкає в сільській місцевості) та наголошує на браку кваліфікованої робочої сили в певних секторах, зумовленому старінням суспільства (URL:https://www.ilo.org/budapest/vnat-ve-do/project/VSMS_617840/lang-en/index.htm).

Нещодавнє оприлюднене у виданні Lancet Public health дослідження (URL:[https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(19\)30019-2/fulltext#figures](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(19)30019-2/fulltext#figures)) того, з якого віку в мешканців різних країн проявляються ті чи інші старчі захворювання (від інсульту та хвороби Паркінсона до проблем зі слухом і травмами від падіння під час ходьби)

показало, що українці старіють швидше за мешканців більшості країн світу. Так у загальному рейтингу з 195 країн Україна посідає 179-е місце. Наша країна поступається не тільки США, ЄС та країнам Близького Сходу, але й усім членам БРГКС (Бразилії, Китаю, Індії, Росії та ПАР) і навіть Таджикистану (147 місце), який за багатьма показниками вважають країною з найнижчим рівнем життя із колишніх радянських республік [1].

Окрім цього, за прогнозами деяких спеціалістів, кількість осіб працездатного віку в Україні в 2019 році становитиме 53,3 %; у 2024 р. - 52,9 %; у 2029 р. - 53 % від загальної частки населення» [Цит. за: 7].

Загалом наявність NEET-молоді в нашій країні обумовлює багато негативних для нашої країни чинників. Наприклад, вирішення питання щодо неузгодженості професійної освіти та потреб ринку праці сприяло би більш швидкому зниженню показників безробіття серед молоді в Україні. Статистичні дані Державної служби зайнятості України в 2017 році свідчать про те, що «<...> 51 % молоді працює не за фахом» [Цит. за: 3], де-факто такі самі цифри наведено в соціологічному дослідженні «Молодь України-2019» (проект щодо свідомого вибору професій у школі «Карта професій» в Укрінформі) «<...> 50 % молоді, яка працює не за своїм фахом, майже третина молодих людей хочуть змінити професію, що її обрали раніше» [Цит. за: 2]. Окрім цього, за даними аналітичного звіту «Становище молоді в Україні» (<http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20yKp.pdf>), складеного робочою групою ООН у справах молоді в 2019 році «<...> лише 33 % молодих людей віком 14-29 років вважають, що система освіти враховує вимоги ринку праці. Трохи більше половини молодих українців мають роботу, яка потребує певного рівня освіти, причому кожен п'ятий має надлишкову освіту» (URL: <http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>).

Окремою проблемою в Україні, яка є характерною не лише для молоді, залишається неофіційне працевлаштування. Молодь, яка проживає в сільській місцевості, стикається з більшим ризиком безробіття, ніж молоді, що мешкає в містах та приміській місцевості.

Тож резюмуючи, треба зазначити, що здебільшого покоління NEET - це люди з дещо гедоністичною життєвою позицією й споживацько-споглядацькою життєвою філософією сприйняття соціуму навкруги себе незалежно від країни проживання. Для України феномен NEET-молоді є досить новим соціальним явищем та напрямом міждисциплінарних досліджень. Поширення цього феномену та життєвої філософії серед української молоді може швидко призвести до соціально-економічної та політичної дестабілізації нашої держави.

Проведення послідовної, узгодженої та виваженої державної молодіжної політики не лише сприяло би поліпшенню показників економічної активності молоді та економічної стабільності країни загалом, насамперед це сприяло би зменшенню чинників демографічної кризи в Україні.

Література

1. Воронін М. Українці старіють швидше за жителів більшості інших країн, 2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47573333>.
2. В Україні половина молоді працює не за фахом - заступник Міністра. 2019. URL: <https://www.ukrform.ua/rubric-society/2676328-v-ukraini-polovina-molodi-pracuje-ne-za-fahom-zastupnik-ministra-molodi-ta-sportu.html>.
3. Гребан Р. Де працює молодь? Настав час дізнатися. 2019. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/01/16/235067/>.
4. Демографічна криза в Україні: Турчинов озвучив невтішні цифри. 2019. URL: <https://www.ukrform.ua/rubric-society/2650986-demograficna-kryza-v-ufo-ami-turcinov-ozvuciv-nevtisni-cifri.html>.
5. Сабадаш Н. Реформування молодіжної політики України у контексті європейської інтеграції. 2020. URL: <https://blog.liga.net/user/nsabadash/article/38081#1>.
6. Українське покоління Z: цінності та орієнтири. Результати загальнонаціонального опитування. 2017. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13874.pdf>.
7. Чумак О.В., Федорченко О.К. Демографічні проблеми в Україні та їх вплив на розвиток і стан національної економіки в сучасних умовах. 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/5.pdf.
8. Шестакова Н.Н., Скворцова М.Б., Кузьміна Л.К. О человеческом капитале молодежи, которой NEET. URL: https://www.researchgate.net/publication/332503444_O_celoveceskom_kapitale_molodezi_kotoroj_NEET.
9. Straus W., Howe N. Generations: the history of America's future. 1584 to 2069. 1991. New York : Perennial. 544 p.
10. Youth policy review. Final report (Prepared by the International consultant David Rivett and the Center for Social Expertise of the Institute of Sociology of NAS of Ukraine). 2020. URL: http://www.eapyouth.eu/sites/default/files/documents/ukraine_2010_youth_policy_review_unicef_2010.pdf.